

حکمت‌خانه

هفته‌نامه خبری-تبیینی جامعه مؤمن و انقلابی | سال دهم، شماره ۴۹۴ | هفته اول اردیبهشت ۱۴۰۴ | SKHAMEL.IR

«نهیج البلاغه» ونسبت آن بازمانده‌ما

سرمقاله | ۲

آخرین خبر

■ تجلیل رهبر معظم انقلاب
از برنامه‌های قرآنی ماه مبارک رمضان

«نهج البلاغه» و نسبت آن با زمانه ما

کتاب جایگاه جهانی دارد. بنابراین، این جایگاه اقتضا می‌کند که «نهج البلاغه» به عنوان یک کتاب هنرمندانه و بلیغ، در کانون توجه باشد. برای فهم بهتر موضوع، فرض کنید یک تابلوی نقاشی از استاد فرشچیان بر دیوار آویخته باشد؛ هر بیننده‌ای، با هر ملیت و زبانی، زیبایی و ارزش این اثر را درک می‌کند. «نهج البلاغه» هم چنین وضعیتی دارد؛ کتابی است که شاید بتوان گفت نمونه‌ی مشابهی از آن وجود ندارد و کتابی است که می‌تواند محور گفت‌وگوی انسانی قرار بگیرد. بسیاری از مسیحیان عرب‌زبان که با شخصیت امیرالمؤمنین آشنا شده‌اند، از طریق «نهج البلاغه» با حضرت ارتباط گرفته‌اند، درباره‌اش شعر گفته‌اند و کتاب نوشته‌اند. اگر کسی آثار مسیحیان عرب‌زبان را در مدح امیرالمؤمنین یا در تحلیل سیره‌ی او بررسی کند، به وضوح می‌بیند که از «نهج البلاغه» تأثیر گرفته‌اند. مثل این است که یک فرد ادیب که سعدی و حافظ می‌خواند، وقتی با متونی از دیگران مواجه می‌شود، فرقی را فوراً درک می‌کند؛ عرب‌زبان‌ها هم اگر با زبان فصیح آشنا باشند، متوجه این تفاوت می‌شوند. کتاب‌های روایی ما معمولاً این گونه نیستند، بلکه محتوا محورند؛ اما «نهج البلاغه» صرفاً از جهت محتوا انتخاب نشده، بلکه به خاطر قوت وجودی و بلاغت کلامی‌اش گردآوری شده است.

این نکته هم قابل توجه است که سید رضی تا جایی که می‌توانسته تلاش کرده وارد بخش‌های حساس نشود. او تقریباً هیچ روایت فقهی‌ای از امیرالمؤمنین نیاورده است و هر جا هم که موضوع حساس بوده، از آن گذشته است؛ چون می‌خواسته بگوید علی‌بن ابی طالب علیه السلام را فقط یک خلیفه در کنار دیگران نبینید، بلکه او سخنور است، حکیم است، ادیب است، هنرمند است و ویژگی‌های دیگری مانند این‌ها که فارغ از مذهب یا آیین خواننده، وجود دارد و به راحتی قابل درک است.

نکته‌ی دوم این است که محتوای «نهج البلاغه» به گونه‌ای است که به شدت بر خواننده اثر می‌گذارد. پسر بولس سلامه، نویسنده‌ی مسیحی، می‌گوید که شبی بالای سر پدرم رفتم و دیدم بالش او خیس است؛ تعجب کردم و پرسیدم چه شده، گفت دیشب می‌خواستم شعری برای علی بگویم و مشغول خواندن آثاری درباره‌ی او و سخنانش بودم که از شدت تأثیر گریستم. «نهج البلاغه» کتابی پُر حرارت است؛ برای هر کسی که با آن انس بگیرد، این حرارت معلوم است؛ هر چه با واسطه‌ی کمتر سرازیر شود «نهج البلاغه» برویم، این حرارت بیشتر به چشم می‌آید. البته امروزه «نهج البلاغه» ترجمه می‌شود، اما ممکن

آن با هیچ کتابی از آثار شیعه قابل مقایسه نیست، جز قرآن؛ این یعنی مورد اقبال گسترده بوده. کتاب‌هایی مثل «کافی» و «تهذیب» را قاعدتاً یک فرد غیر شیعه نمی‌تواند شرح کند،

امیرالمؤمنین علیه السلام عدالت است، قلّه‌ی تقوا است، قلّه‌ی گذشت است در طول تاریخ. اگر ملت ایران و ملت‌های مسلمان بخواهند استفاده کنند از درس این انسان بزرگ و برترین انسان‌ها بعد از پیغمبر اکرم، باید به نهج البلاغه بیشتر مراجعه کنند. من توصیه می‌کنم امسال فعالان عرصه‌ی فرهنگی به مطالعه‌ی نهج البلاغه و آموزش نهج البلاغه توجه ویژه‌ای داشته باشند.

رهبر معظم انقلاب در سخنرانی نوروزی
در جمع اقشار مختلف مردم؛ ۱۴۰۴/۱/۱

اما «نهج البلاغه» حتی از همان صدر اسلام مورد توجه بوده. پیش از سید رضی هم افرادی مثل جاحظ، کلماتی از حضرت علی علیه السلام را شرح کرده‌اند؛ بعد از آن هم خود «نهج البلاغه» شرح‌های متعددی پیدا کرده است، چراکه این

وقتی از «نهج البلاغه» سخن می‌گوییم، منظور یک کتاب روایی صرف نیست. کتاب روایی کتابی تخصصی است برای محدثان و فقها که سلسله‌ی سند دارد یا محدود به یک یا دو موضوع خاص است، مثل «کافی» و «بحار» که عموم مردم هم معمولاً با آن‌ها سروکار زیادی ندارند؛ اما «نهج البلاغه» برای عموم نوشته شده، نه برای یک گروه خاص. در کتاب «مروج الذهب» مسعودی - که از متقدمان است و گویا سال ۳۴۵ هجری و ۱۴ سال قبل از تولد سید رضی وفات کرده - آمده که مردم زمان او بیش از چهارصد خطبه از امیرالمؤمنین را حفظ بودند و این سخنان، هم به لحاظ گفتاری و هم رفتاری، بین مردم رایج بوده. پس در ابتدا باید دقت کرد که سید رضی، گردآورنده‌ی «نهج البلاغه»، به عنوان یک ادیب برجسته سخنان امیرالمؤمنین را از حیث هنری و بلاغت که در اوج بوده گلچین کرده است و حتی تقسیم‌بندی «خطبه» و «نامه» و «کلمات قصار» هم حاصل تدبیر خود سید رضی است. لذا ملاک برای او بلاغت بوده؛ حال چون این سخنان منسوب به امیرالمؤمنین است، طبیعی است که در اوج معارف و استواری کلام قرار دارد.

کتاب‌های قدیم را با تعداد نسخه‌های خطی‌شان می‌سنجیدند؛ «نهج البلاغه» از این لحاظ استثنای است و تعداد نسخه‌های خطی

سرمقاله

تجلیل رهبر معظم انقلاب از برنامه های قرآنی ماه مبارک رمضان

• بادیدن تلاوت و ترتیل جوانان، از شدت
خشنودی و خوشحالی واقعاً منقلب میشوم

حضرت آیت الله خامنه ای، صبح پنجشنبه
چهارم اردیبهشت ۱۴۰۴، در پایان مجلس
عزاداری سالروز شهادت حضرت امام
جعفر صادق (ع) که جمعی از فعالان قرآنی
و دست اندکاران برنامه های رسانه ای ملی
در ماه مبارک رمضان نیز حضور داشتند،
فرمودند:

• «امروز در جلسه ی ما الحمد لله قرآنی ها
جمعند. خدا را شکر، امسال ماه مبارک
الحمد لله یک ماه رمضان قرآنی بود؛ خدا را
شکر. و در ستاسر کشور به همت شما برادرها
در هر جایی، در هر بخش، در صداوسیما و غیر
صداوسیما مردم دلشان با قرآن بود. ما به
این احتیاج داریم. این، آن چیزی است که
کشور ما به آن احتیاج دارد، جوانهای ما احتیاج
دارند. این تلاوت قرآن، این حفظ قرآن که
من وقتی میبینم آنجا جوانها نشسته اند و
قرآن را به اصطلاح با ترتیل میخوانند، حافظ از
حفظ میخوانند، از شدت خشنودی و خوشحالی
واقعاً منقلب میشوم؛ الحمد لله رب العالمین.
دنبال کنید، منتها مادر زمینه ی قرآن هنوز
خیلی کار داریم؛ کارهایی که باید انجام
بگیرد. ما بایستی مفاهیم قرآن را که دریای
عظیمی است، دریای عمیقی است، بین
مردم خودمان و خوانندگان قرآن رواج بدهیم.
الحمد لله خیلی خوب بود. خدا را شکر.»

«کافی» تراحم یا تعارض داشته باشند. - که فهم
درست و دقیق این مسئله نیازمند استاد است. -
اتراویات مشابهش زیاد است. حیطه ی سوّم
آن چیزی است که به نظر می رسد رهبر معظم
انقلاب اسلامی هم بیشتر روی آن تأکید دارند؛
یعنی همان «عینیت حکومت».

حضرت امیر (ع)، در «نهج البلاغه»، درباره ی
عزل و نصب ها، تصمیم گیری های روزانه،
برخورد با افراد مختلف، مدیریت بحران ها و
مسائلی مانند این ها سخن گفته است؛ آن هم
نه در فضای آرمانی، بلکه در میدان واقعیت ها و
محدودیت ها. مثلاً حضرت (ع) محمّد بن ابی بکر
را بدون اینکه فساد ی از او سر زده باشد، از
حکمرانی مصر عزل می کنند. - چون شرایطش
برای مدیریت آنجا مناسب نیست. - سپس
مالک اشتر را می فرستند به جای او، اما
مالک در بین راه شهید می شود و ایشان دوباره
محمّد بن ابی بکر را ابقا می کنند؛ یا مثلاً
اشعث را بعد از جنگ جمل ابقا می کنند،
با اینکه او از والیان عصر عثمان است.
این ها نشان می دهد که امیر المومنین (ع) در
واقعیت های حکمرانی تصمیم گیری کرده
است، نه صرفاً در آرمان ها.

و اینکه این رفتارها، این نامه ها، این خطبه ها
که وسط عزل و نصب ها و در دل وقایع اجتماعی
و سیاسی صادر شده اند، برای جمهوری اسلامی
می تواند تجربه ای آموزنده باشد؛ چرا که
حکومت امام زمان (عجل الله فرجه) هنوز رخ
نداده است، اما حکومت امام علی (ع) یک بار
در تاریخ محقق شده و می توان آن را بررسی
کرد. مطالب «نهج البلاغه» اسناد این تجربه
است؛ تجربه ای که در اوج صداقت و دیانت و در
دل سخت ترین شرایط رقم خورده. این است
که «نهج البلاغه» را از دیگر متون دینی متمایز
می کند.

■ پایان سرمقاله

است در ترجمه دقت نشود یا زمینه ی صدور
کلام روشن نباشد؛ لذا هر چه کسی صاف تر
و اصل تر با «نهج البلاغه» مواجه شود، این
حرارت را به شکل روشن تری درک می کند.
آنس با «نهج البلاغه» به طرز جالب توجهی بر
غنای کلام خواننده، چه در گفتار و چه در نوشتار،
می افزاید. عبدالحمید کاتب از کاتبان دوره ی
بنی امیه در نیمه ی اول قرن دوم هجری و مشهور
به برخورداری از سبک نگارش عالی است. از او
پرسیدند این ذوق را از کجا آوردی، گفت «حفظت
سبعین خطبة من خطب الاصلع ففاضت ثم
فاضت»؛ هفتاد خطبه از خطبه های علی را حفظ
کردم، پس چون چشمه جوشید و فوران کرد.
از این رو، می توان گفت «نهج البلاغه» برای
آنان که با سخن گفتن و نوشتن سروکار دارند،
منبعی الهام بخش و اثرگذار و باحرارت است.
و اما نکته ی سوّم که به نظر می رسد مهم ترین
نکته درباره ی «نهج البلاغه» است و دقیقاً
نقطه ی تمایز آن با سایر کتاب ها است و
مطالعه ی آن را برای هر دین داری که به مسائل
اجتماعی و به ویژه حکومت علاقه مند است
ضروری می کند، این است که «نهج البلاغه»
بازتاب ایدئال های حکومت امیر المومنین (ع)
نیست، بلکه عینیت حکومت او است.

«نهج البلاغه» سه حیطه ی موضوعی دارد. یک
حیطه مباحث معرفتی، اعتقادی و به ویژه
توحیدی است. مثلاً آیت الله جوادی آملی
می فرماید کسی که سطح عالی علوم دینی
را تمام کرده و یک دوره «اسفار» خوانده، تازه
اهلیت دارد که سر کلاس «توحید در نهج البلاغه»
شرکت کند؛ این یعنی ورود به آن سطح برای
عموم جامعه دشوار است. حیطه ی دوّم مباحث
اخلاقی است که آن هم در منابع روایی دیگر
فراوان است. البته گاهی ممکن است روایات
اخلاقی «نهج البلاغه» با سایر منابع مثل

به عمویان ملک عبدالله هم گفتیم

آذرماه ۱۳۷۶؛ تهران؛ ولیعهد وقت عربستان
سعودی و پادشاه سال های بعد این کشور
مهمان حضرت آیت الله خامنه ای شد. یخ دو
کشور بزرگ جهان اسلام بعد از مخاصمات
دهه ۶۰ باز شده و سعودی ها نسبت به
سیاست های خود دچار چرخش شده بودند.
مقامات ایرانی متقابلاً این سیاست ها را با
آغوش باز پذیرا شدند. آیت الله خامنه ای در
دیدار ملک عبدالله روابط ایران و عربستان
را شامل برکات زیاد برای دنیای اسلام
دانستند که در عین حال دشمنان زیادی
هم دارد. دو دیدار سال ۱۳۷۸ و دیدار ۱۳۸۵
با مقامات سعودی هم دوباره مشحون

همین تأکید بود. حالا ۲۸ سال بعد از دیدار
ملک عبدالله با حضرت آیت الله خامنه ای و
بعد از مخاصمات چند سال اخیر، سعودی ها
دوباره سیاست های خود را نسبت به ایران
تغییر داده اند. فرستاده ویژه ملک سلمان برای
تقدیم پیام وی عازم تهران و دیدار با رهبر انقلاب
اسلامی شده بود. موضع ایران اما همان موضع
۲۸ سال قبل است: سال ها پیش همین جا که
شما نشسته اید عمویان ملک عبدالله نشسته
بود؛ من به او گفتیم: ارتباط صمیمی با عربستان را
به سود خود می دانیم. اگر شما هم آن را به سود
خودتان می دانید ارتباطات می تواند مستحکم
شود... گسترش روابط میان جمهوری اسلامی ایران
و عربستان دشمنانی دارد. باید بر این انگیزه های
خصمانه فائق آمد و مادر این خصوص آماده
هستیم.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ | سورة حشر، آیه ۴

علت مخالفت کفار با اسلام

کسانی در مقابل جریان الهی حاضر نیستند تسلیم بشوند. حالا چرا حاضر نیستند؟ غالباً به خاطر اینکه منافعشان به خطر می افتد. آمریکا چرا حاضر نیست انقلاب اسلامی را بپذیرد؟ برای خاطر اینکه منافعش به خطر می افتد. الان هم دارند میگویند؛ صریح و بی روربایستی میگویند انقلاب اسلامی ایران و جمهوری اسلامی منافع ما را در منطقه به خطر انداخته؛ هر کار دارند میکنند... برای خاطر اینکه اسلام با منافع اینها، با پول توی جیبشان، با عیاشی شان معارضه میکند.

۱۳۶۱/۵/۱ | بیانات حضرت آیت الله خامنه ای در جلسه تفسیر سوره حشر

همه باید با عملتان نزد خداوند بروید

حضرت صادق علیه السلام از قراری که نقل شده است، آن آخری که در معرض موتشان بوده است، جمع کردند عده ای را دور خودشان از عشیره خودشان گفتند که شما فردای قیامت نیایید بگویید که من مثلاً پسر حضرت صادق بودم، من برادر او بودم، من زن او بودم. نخیر، اینها نیست در کار، عمل در کار است. باید همه با عملتان پیش خدا بروید.

۱۳۵۸/۰۶/۱۴ | امام خمینی علیه السلام

خطبه های انقلاب

حدیث زندگی

ملت ما قدر گوهر را دانسته، لذا ایستاده است

به دیکتاتورهای دنیا و کودتاهای نظامی نگاه کنید! همه اینها رفیقهای نزدیک همین دموکراتهای دنیا و طرفداران دموکراسی و مردم سالاری اند. وقتی دموکراسی با معنویت و حقیقت و دین همراه نباشد، این طوری میشود. ما تجربه نویی را آوردیم؛ ما دموکراسی را از دین گرفتیم... دشمن در تبلیغات خود مرتب سعی میکند این دستاورد را کوچک کند... امام صادق علیه علیه السلام به شاگرد خود فرمود: چنانچه تو گوهر گرانبهائی در دست داشته باشی، همه دنیا اگر بگویند این سنگ است و تو بدانی که این گوهر گرانبهاست، حرف همه دنیا را باور نمیکنی... ملت ما دانسته است و فهمیده است؛ لذا ایستاده است.

۱۳۸۲/۱۱/۲۴ | بیانات در خطبه های نماز جمعه

احیای امر اهل بیت علیهم السلام در زمان آن بزرگواران بزرگترین مبارزه بود

امروز برای شما که در محیط شیعی، در محیط جمهوری اسلامی، در کشور مسلمان و شیعه نشسته اید، شاید اصلاحی مفهوم نیست آن وقتی که امام صادق میگویند «أَحْيُوا أَمْرَنَا»^(۱)، یعنی چه. در آن دوره ای که امام صادق فرمودند: أَحْيَا أَمْرَنَا، احیای امر اهل بیت جزو سخت ترین و خطرناک ترین کارها بود؛ یک جهاد عظیم بود... زندگی مبارزاتی ائمه و مبارزه ای اصحاب ائمه جزو خطرناک ترین ها بود؛ چطور است که همه ای ائمه به شهادت میرسند؟ زندگی، زندگی مبارزه بود. در یک چنین شرایطی امام میفرماید: أَحْيَا أَمْرَنَا؛ شما که می نشینید در آن جلسات هیئتی، احیای امر ما را بکنید؛ یعنی امام بزرگترین مبارزات را، خطرناک ترین مبارزات را، از اینها مطالبه میکند.

۱۴۰۰/۱۱/۰۳ | ۱. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۰

جدول کلمات متقاطع (نشانی) - ۵

هفته نامه ی خط حزب الله در بخش جدید خود، جدول کلمات متقاطع «نشانی» را با محوریت بیانات رهبر معظم انقلاب طراحی و منتشر میکند. مخاطبان برای پاسخ به اغلب سوالات این شماره از جدول «نشانی» می بایست مجموعه ی بیانات حضرت آیت الله خامنه ای درباره نبرد طوفان الاقصی را از ۱۸ مهرماه ۱۴۰۲ تا دیدارهای اخیر (QRcode روبرو) پیگیری و مطالعه کرده باشند. بدیهی است در این جدول سوالاتی در زمینه مسائل عمومی نیز طرح شده است.

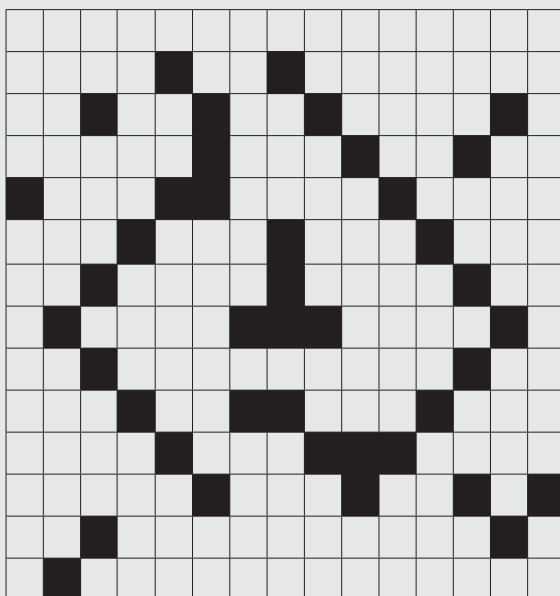

حل جدول ۴

مطالعه بیانات

۱۵ ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

از بالا به پایین

- ۱- امروز مسئله فلسطین مسئله ای عمومی است که از داخل کنگره آمریکا تا سازمان و تا... انتشار و گسترش دارد- آزاده کربلا
- ۲- تصدیق انگلیسی- دادگاهی که رژیم صهیونیستی در آن محکوم شد- لقب ملعون حاکم در سرزمین های اشغالی
- ۳- سازمان آزادیبخش فلسطین- حرف صریح- زل وارونه- خط کش مهندسی
- ۴- با هم نسبت داشتن- بدبوی پرخاشیت- از اجداد پیامبر اسلام
- ۵- مزدور- طرح و نقشه- کس و ذات
- ۶- سطل- شهری در فلسطین- آوای زمی کار
- ۷- مژه دهان جمع کن- میدان- ترک استخوان- از القاب امام حسین
- ۸- واحدی نظامی- میوه ترش و شیرین
- ۹- روستای محل شهادت شهید چمران- سمت راست
- ۱۰- فرار حیوان- دریاچه آب شیرین روسیه- ماه سرد
- ۱۱- خسیس- از صحابی پیامبر- حشره خونخوار
- ۱۲- جاذبه سیاحتی کشور مصر- اسب چار- نفت دریای شمال
- ۱۳- کوزه بزرگ- پدر ادريس نی- مذهب
- ۱۴- باران حضرت عیسی- از رهبران شهید حماس
- ۱۵- کمک به دشمن صهیونی حرام... و جنایت واقعی است- پیام رهبر معظم انقلاب به جوانان عزیز دانشجو در ایالات متحده آمریکا! شما اکنون در طرف ... که در حال ورق خوردن است، ایستاده اید

افقی

- ۱- درس قرآن به ما مسلمانان و به همه مردم جهان
- ۲- از شهرهای آمریکا که در اعتراض به جنایات رژیم خبیث صهیونیستی عصیانیشان را نشان دادند- اراده- فرود سقوط
- ۳- سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد- دانه خوشبو- بدی- ساعت بی سروته
- ۴- فنی در کشتی- رأس- نیستی- مؤسس حوزه علمیه قم
- ۵- خدایا- اسوه- راه غذا
- ۶- شهری در استان قم- محافظ چشم- آدم خشک و سختگیر- دخان
- ۷- پله تو خالی- شهری در استان سمنان- ستاره دنباله دار- جفت ماده
- ۸- پایتخت کره جنوبی- کیوتر صحرایی
- ۹- یزدان- لقبی برای باند تبهکار صهیونیستی- هنوز انگلیسی
- ۱۰- سال آذری- از میوه ها- ضمیر اشاره- قطع سینمایی
- ۱۱- در سفره هفت سین بجویند- از هر دو سواز
- سوره های قرآن است- آسیب فلک زده
- ۱۲- غذای نذری- کاهگل- قیماق
- ۱۳- از وظایف مسلمانان در قبال فلسطینیان- نماد لاغری
- ۱۴- وعده دوم خداوند درباره مردم فلسطین محو آن است